

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Горбатенко В. П.,

доктор політичних наук, професор,
Інститут держави і права
імені В.М.Корецького НАН України,
провідний науковий співробітник
відділу правових проблем політології (Київ, Україна)

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:

Стойко О. М.

**Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах.
(Київ: Логос, 2016, 380 с.)**

Ми все ще перебуваємо у пошуку відповіді на питання, що слід вважати наріжним каменем нашої політичної системи і яких кроків слід вжити для його посилення та стабілізації політичної ситуації в Україні. Разом із постсоціалістичними країнами ми намагалися знайти відповідь на це питання у постаті президента; у формі правління, змінивши президентсько-парламентську на парламентську президентську республіку; у виборчій системі, застосувавши усі основні її різновиди; у конституції; у судовій гілці влади, основу реформуванню якої було закладено змінами до Основного Закону в 2016 році. Однак ці відповіді у кращому випадку давали позитивний результат у коротко часовій перспективі, а у найгіршому – давали результати, протилежні очікуваним. Необхідність зрозуміти значення політичних інститутів, їх резистентність до змін в умовах демократичного транзиту й зумовлює актуальність монографічного дослідження.

У першому розділі автором детально розглянуто еволюцію досліджень політичних інститутів, що відносно недавно стали об'єктом дослідження суспільствознавців, які були змушені визнати існування певних абстрактних феноменів, що визначають поведінку людських мас. Особливу увагу звернено на одну з основних методологічних проблем інституційного підходу: якщо визначальною рисою політичного інституту є його стабільність і незмінність, то яким же чином відбувається його трансформація або ж виникають нові інститути?

Наступним логічним кроком у дослідженні є з'ясування чинників, що впливають на вибір тих чи інших політичних інститутів у перехідних суспільствах та загального контексту, в якому здійснюється цей вибір.

Як слушно зазначається у монографії, особливість ситуації України та низки інших перехідних країн полягає у тому, що процес демократизації розпочався раніше, ніж державотворчі процеси. Тому частина невдач із впровадженням демократичних інститутів зумовлюється нездатністю держави створити належне середовище для їх діяльності. Достатньо переконливо, хоча і дещо стисло, обгрунтовано важливість впровадження ефективної системи державного управління у перехідних державах на прикладі низки міжнародних рейтингів, які визначають рівень розвитку демократії та ступінь дієздатності держави.

В останніх двох розділах автор переконливо доводить, що жоден з традиційних основних елементів інституційного дизайну – форма державного правління, конституція чи виборча система – не здатні гарантувати успішність транзиту. Більше того, у зв'язку з представницьким характером демократичних інститутів на сучасному етапі одну з провідних ролей відіграють політичні партії, які не тільки пристосовують виборчу систему до своїх потреб, а й можуть докорінним чином змінити взаємодію між виконавчою та законодавчою гілками влади у певних формах державного правління. Лише сукупність цих складових, які враховують

історичний досвід, внутрішній та зовнішній контексти, можуть стати основною стабільної, ефективної і демократичної політичної системи, здатної реагувати на потреби громадян та виклики майбутнього.

Загалом робота засвідчує ґрунтовне опрацювання теоретичного та фактологічного матеріалу насамперед щодо країн Центрально-Східної Європи, що є найбільш близьким в історичному, культурному плані до України. Проблема, обрана автором для дослідження, незаперечно актуальна, розкрита ним кваліфіковано, із залученням значної кількості джерел. Підсумовуючи, можна зробити висновок про сумлінну і ґрунтовну роботу, здійснену автором, про значну теоретичну і практичну значимість викладеного в монографії матеріалу